

Duurzaamheidsinformatie

Naam: Duurzaamheidsinformatie

Datum: september 2025

Welke methoden en data gebruikt het Fonds? (artikel 10 SFDR)

1. Samenvatting – Artikel 25 RTS

Pensioenfondsen ING – samenvatting SFDR-duurzaamheidsinformatie

Pensioenfondsen ING, hierna 'Pensioenregeling' belegt in verschillende beleggingscategorieën die ecologische of sociale kenmerken promoten dan wel een duurzaamheidsdoelstelling hebben. Hiermee classificeert deze Pensioenregeling als artikel 8 onder SFDR. Meer duurzaamheidsinformatie over de Pensioenregeling is te vinden per rubriek.

De Pensioenregeling staat voor de verdere verduurzaming van de beleggingen onder de voorwaarde dat dit op een beheerste wijze wordt gedaan. Dit betekent ten eerste dat het Fonds op zoek gaat om betrouwbare en kwalitatieve hoogwaardige data in te kopen en weet welke methoden worden gehanteerd om de data te verzamelen en te presenteren. Dit inzicht is noodzakelijk om een beeld te verkrijgen van het duurzaamheidsprofiel van de beleggingen. Vervolgens kunnen op basis van het gevormde beeld over het duurzaamheidsprofiel van de beleggingen duurzaamheidsdoelstellingen worden toegepast. Dit is de aanpak die gehanteerd wordt voor de Pensioenregeling.

Geen duurzame beleggingsdoelstelling.

Deze Pensioenregeling promoot ecologische en/of sociale kenmerken, maar heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling. De duurzame beleggingen brengen geen significante schade toe aan andere milieudoelstellingen. De Pensioenregeling houdt via de MVB-instrumenten (het uitsluitingsbeleid, ESG-integratie en engagement) rekening met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren.

Ecologische of sociale kenmerken van het financiële product

De ecologische en/of sociale kenmerken van de Pensioenregeling zijn:

- CO2-reductie
- Uitsluitingsbeleid
- Duurzaamheidsprofiel vastgoed

Overige opmerkingen bij de ecologische of sociale kenmerken van de Pensioenregeling zijn:

- Groene en sociale staatsobligaties
- CO2-reductie, inclusief CO2-uitstoot scope 3

De Pensioenregeling rapporteert separaat over deze twee grootheden via het MVB-halfjaarverslag.

Beleggingsstrategie

De beleggingsstrategie van de Pensioenregeling is vastgelegd in de [Verklaring inzake beleggingsbeginselen](#).

De Pensioenregeling hanteert een beleid om te zorgen dat wordt belegd in ondernemingen die voldoen aan de praktijken van goed bestuur ('good governance').

Aandeel beleggingen

Minimaal 92% van de beleggingen zal behoren tot de categorie #1 In lijn met E/S-kenmerken. Maximaal 8% van de beleggingen zal in de categorie #2 Overig vallen en bestaat uit onder andere hypotheek, liquide middelen of private equity. De #1-beleggingen houden geen rekening met de EU-taxonomiecriteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten (Categorie #1A). Voor meer informatie over categorisering, zie de rubriek 'Aandeel beleggingen'.

Monitoring van ecologische of sociale kenmerken

Om te bepalen of de Pensioenregeling voldoet aan de ecologische of sociale kenmerken, wordt per kenmerk gekeken naar een relevante duurzaamheidsindicator. Per kenmerk wordt zo

gemeten of aan de gepromote ecologische of sociale kenmerken wordt voldaan. De monitoring vindt plaats over de volledige levensduur van de Pensioenregeling. Voor meer informatie over de duurzaamheidsindicatoren zie de rubriek 'Monitoring van ecologische of sociale kenmerken'.

Methodologieën

Om te meten hoe de Pensioenregeling de gepromote ecologische of sociale kenmerken behaalt, is per kenmerk een uitgebreide methodologie opgesteld. Voor iedere methodologie vinden vanuit gevalideerde databronnen, door middel van interne/externe raamwerken, de metingen plaats. Voor meer informatie over de methodologieën: zie de rubriek '7 Methodologieën' verderop in dit document.

Databronnen en -verwerking

De Pensioenregeling gebruikt verschillende databronnen van externe leveranciers als input voor onze duurzame beleggingsprocessen. Datakwaliteit is voor het Fonds een onderdeel van het selectieproces van externe vermogensbeheerders en adviseurs. Onze voorkeur gaat uit naar gestandaardiseerde gegevens waar mogelijk, zoals gegevens van onafhankelijke onderzoeksbureaus ISS ESG en MSCI. De gegevens van de geselecteerde externe onafhankelijke onderzoeksbureaus (dataprovers) zijn in de meeste gevallen leidend bij het toepassen van de screening. De ESG-dienstverlener onderzoekt de gegevenskwaliteit van elke dataprovider tijdens de due diligence beoordelingen in het selectieproces van de dataprovider.

Methodologische en databeperkingen

De Pensioenregeling kent beperkingen aan de gehanteerde methodologie en gegevensverwerking:

- Beperkingen aan de gegevens voor uitsluitingen gericht op producten (fossiele industrie, tabak, controversiële wapens, palmolie)
- Beperkingen aan de gegevens voor uitsluitingen gericht op normschendingen
- Beperkingen aan CO2-gegevens

De methodologische en databeperkingen worden verder toegelicht in de rubriek 'Methodologische en databeperkingen'.

Due diligence

Due diligence is er op gericht om de belangrijkste ongunstige effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren vast te stellen, te prioriteren en analyseren. Dit betreft de negatieve impact voor de samenleving en het milieu in zowel de beleggingsportefeuille als bij potentiële beleggingen. De ESG-dienstverlener doorloopt periodiek een screening van bedrijven op het schenden van de daarin genoemde internationale normen. Dit proces wordt het due diligence proces genoemd. Het due diligence proces wordt doorlopen om de belangrijkste ongunstige effecten van de beleggingen op duurzaamheidsfactoren vast te stellen en te prioriteren, met als doel ze te voorkomen en te verminderen alsmede om verantwoording af te leggen over hoe de Pensioenregeling omgaat met de geïdentificeerde effecten.

Engagementbeleid

Namens de Pensioenregeling wordt met ondernemingen die binnen de scope van het engagementbeleid vallen de dialoog gevoerd. Daarnaast maakt de Pensioenregeling actief gebruik van haar aandeelhoudersrechten om langetermijnwaardecreatie te bevorderen bij de ondernemingen waarin de Pensioenregeling belegt (stemmen). Daarbij besteedt de Pensioenregeling aandacht aan de strategie, duurzaamheid en corporate governance van ondernemingen. De Pensioenregeling maakt onderscheid tussen twee soorten engagement: Normatieve engagement en Thematische engagement.

Aangewezen referentiebenchmark

Op het niveau van de pensioenregeling gebruikt de Pensioenregeling geen alomvattende referentie benchmark. Deze rubriek is daardoor niet van toepassing op de Pensioenregeling.

2. Geen duurzame beleggingsdoelstelling – Artikel 26

De Pensioenregeling promoot ecologische of sociale kenmerken, maar heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.

Daarnaast wordt er geen significante schade toegebracht aan andere milieudoelstellingen.

Aan de hand van de MVB-instrumenten uitsluiten, engagement en ESG-integratie wordt rekening gehouden met de PAI-indicatoren en de internationale richtlijnen, zie onderstaande tabel:

Belangrijkste ongunstige effecten (PAI-indicatoren)	Toepassing	Duurzaamheidsindicator zoals gebruikt door het Pensioenfonds	Relevante beleggingscategorie
CO ₂ -voetafdruk van ondernemingen waarin wordt geïnvesteerd	ESG-integratie en uitsluiten	CO ₂ /EVIC	Aandelen, bedrijfsobligaties
Blootstelling aan ondernemingen die actief zijn in de fossiele brandstofsector	Uitsluiten	Uitsluiten van kolen en teerzanden, schalieolie en -gas, arctische olie en -gas	Aandelen, bedrijfsobligaties
Blootstelling aan controversiële wapens	Uitsluiten	Uitsluiten van producenten van controversiële wapens	Aandelen, bedrijfsobligaties
Schendingen van UN Global Compact, OESO Richtlijnen voor multinationale ondernemingen en UN Guiding Principles on Business and Human Rights	Uitsluiten Normatieve engagement	Uitsluiten van normschenders Normatieve engagement	Aandelen, bedrijfsobligaties
Landen waarin is belegd met schendingen van sociale rechten	Uitsluiten	Uitsluiten van landen waarin schendingen plaatsvinden op het gebied van mensenrechten, arbeidsrechten en corruptie	Staatsobligaties, bedrijfsobligaties, aandelen

3. Ecologische of sociale kenmerken van het financiële product – Artikel 27

Deze Pensioenregeling promoot de volgende ecologische of sociale kenmerken:

- CO₂-reductie.

- Voor de wereldwijde aandelenportefeuille in ontwikkelde landen alsmede het aandelenmandaat in opkomende landen geldt een maximale CO₂-uitstoot die overeenkomt met de CO₂-uitstoot van een Paris Aligned index van deze regio's, waardoor de CO₂-ontwikkeling van de portefeuille op lange termijn in lijn is met een 1,5 graden scenario.
- Voor de Europese bedrijfsobligatieportefeuille met hoog kredietwaardige emittenten (investment grade) geldt een CO₂-budget dat in lijn is met het klimaatakkoord van Parijs. Voor de Europese bedrijfsobligatieportefeuille met lager kredietwaardige emittenten (high yield) geldt een 50% reductie ten opzichte van de benchmark.

Op basis van databronnen van de ESG-dienstverlener rapporteren we over de scope 1 en 2 CO₂-uitstoot.

- Uitsluitingsbeleid. De volgende beleggingen zijn uitgesloten:

Uitsluitingen landen (categorieën)	Uitsluitingen ondernemingen (categorieën)
Landen waar machthebbers op systematische wijze de fundamentele mensenrechten op grove wijze schenden (Sanctiewet 1977 biedt belangrijk handvat hiervoor)	Ondernemingen die controversiële wapens produceren
Landen waar het non-proliferatieverdrag wordt geschonden (Sanctiewet 1977 biedt belangrijk handvat hiervoor)	Ondernemingen die met hun gedrag structureel de normen van de VN Global Compact, OESO-richtlijnen en de VN Guiding Principles on Business and Human Rights schenden, zoals mensenrechten, arbeidsnormen, milieu- en anti-corruptie
Landen met slechte prestaties op het gebied van mensenrechten, arbeidsrechten en corruptie volgens de Freedom in the World index, de ITUC Global Rights index en de Corruption Perception Index	Producenten van tabaksproducten
	Ondernemingen die omzet behalen uit de winning en/of elektriciteitsopwekking van fossiele brandstoffen zoals beschreven in het MVB-beleid
	Bedrijven in die landen waar het uitgesloten land een meerderheidsbelang heeft zoals beschreven in het MVB-beleid
	Palmolieproducerende ondernemingen waarvan een deel van de plantages niet RSPO-gecertificeerd zijn

* Ondernemingen die zeer slecht presteren op het gebied van goed bestuur ('good governance') worden tevens uitgesloten, als wettelijk verplicht onderdeel van de classificering als Artikel 8.

- Verbeteren duurzaamheidsprofiel vastgoed

De Pensioenregeling belegt in vastgoedfondsen. Voor de vastgoedportefeuille is het streven dat eind 2026 meer dan 70% van de totale omvang van deze portefeuille minimaal een 4-sterren rating heeft.

De GRESB-rating kent nul tot vijf sterren toe aan vastgoedfondsen, waarbij 5-sterren de hoogste score is.

Overige opmerkingen bij de ecologische of sociale kenmerken van de Pensioenregeling zijn:

- Groene en sociale staatsobligaties. De Pensioenregeling belegt in obligaties die aangemerkt zijn als groene of sociale obligatie door de betreffende vermogensbeheerders. Op dit moment kan nog niet worden vastgesteld of deze beleggingen voldoen aan alle SFDR criteria voor duurzame beleggingen. De Pensioenregeling stuurt niet op duurzame beleggingen. Op basis van de databronnen van onze ESG-dienstverlener Achmea IM (hierna ESG-dienstverlener) rapporteren wij wel zoveel als mogelijk over groene obligaties als duurzame beleggingen.
- CO2-reductie. De Pensioenregeling monitort voor de liquide beleggingen m.u.v. high yield bedrijfsobligaties over de scope 1, 2 en 3 CO2-uitstoot.

De Pensioenregeling rapporteert separaat over deze twee grootheden via het MVB-halfjaarverslag.

4. Beleggingsstrategie – Artikel 28

Het Pensioenfonds heeft beleggingsovertuigingen geformuleerd, die het uitgangspunt zijn voor de beleggingsstrategie. Deze zijn terug te vinden in de [Verklaring inzake beleggingsbeginselen](#). Hierbij wordt rekening gehouden met de ecologische en sociale kenmerken (zie hiervoor).

Daarnaast heeft het Pensioenfonds de volgende overtuiging voor duurzaam beleggen geformuleerd die van toepassing zijn op de Pensioenregeling:

Duurzaam beleggen is een integraal onderdeel van het beleid

Het Pensioenfonds heeft met zijn beleggingen (indirecte) impact op ecologische, economische en maatschappelijke ontwikkelingen. Het Pensioenfonds ziet het als zijn maatschappelijk verantwoordelijkheid om een beleggingsportefeuille te voeren die voldoet aan de leidende internationale normen en waarden – en gelooft dat dit bereikt kan worden binnen de randvoorwaarde die geldt: de financiële doelstellingen behalen.

Daarnaast gelooft het Fonds dat duurzaamheidsrisico's een bedreiging vormen voor het behalen van financiële doelstellingen op de lange termijn. Integratie van financieel materiële ESG-kwesties in risicoanalyses, selectie van externe vermogensbeheerders en van de titelselectie door de vermogensbeheerders is essentieel om deze risico's te beheersen. Actief aandeelhouderschap draagt bij aan zowel een lange termijn beter voor risico-gecorrigeerd rendement als aan een betere wereld.

Deze overtuiging is ook opgenomen in ons [Beleid verantwoord en duurzaam beleggen](#)

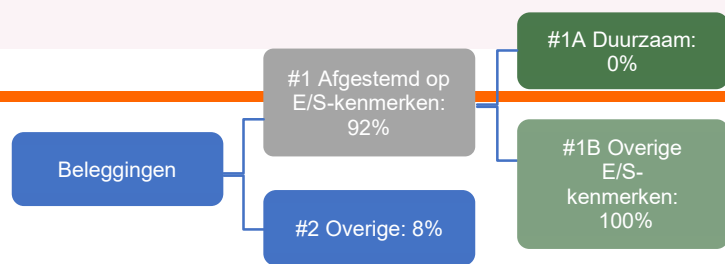
De Pensioenregeling hanteert een beleid in lijn met de SFDR-wetgeving om te zorgen dat wordt belegd in ondernemingen die voldoen aan de praktijken van goed bestuur ('good governance'). Ondernemingen die zeer slecht presteren op het gebied van goed bestuur worden op voorhand uitgesloten. Daarbij wordt minimaal gekeken naar wettelijke vereisten op het gebied van:

- goede managementstructuren;
- betrekkingen met werknemers;
- beloning van het betrokken personeel;
- naleving van de belastingwetgeving.

Hier bovenop wordt, zowel vóór als na het aankopen van beleggingen, het Beleid verantwoord en duurzaam beleggen toegepast. Bij het bepalen of ondernemingen goed presteren op het gebied van goed bestuur, wordt gebruik gemaakt van ESG-data van derden. Mocht een onderneming waarin wordt belegd binnen een vastgestelde periode niet goed presteren, dan wordt deze onderneming alsnog uitgesloten volgens het gestandaardiseerde uitsluitingsproces.

5. Aandeel beleggingen – Artikel 29

Minimaal 92% van de beleggingen behoort tot de categorie #1 In lijn met E/S-kenmerken. Maximaal 8% van de beleggingen valt in de categorie #2 Overig en bestaat uit bestaande uit hypotheek, liquide middelen en private equity. De #1-beleggingen houden geen rekening met de EU-taxonomicriteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten (Categorie #1A)



#1 Afgestemd op E/S-kenmerken omvat de beleggingen van het gebruikt financiële product om te voldoen aan de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot.

#2 Overige omvat de overige beleggingen van het financiële product die niet zijn afgestemd op de ecologische of sociale kenmerken en die evenmin als duurzame belegging kwalificeren.

De categorie **#1 Afgestemd op E/S-kenmerken** omvat:

- De sub-categorie **#1A Duurzaam** : duurzame beleggingen met ecologische of sociale doelstellingen.
- De sub-categorie **#1B Overige E/S-kenmerken** : beleggingen die zijn afgestemd op de ecologische of sociale kenmerken die niet als duurzame belegging kwalificeren.

6. Monitoring van ecologische of sociale kenmerken – Artikel 30

Om te bepalen of de Pensioenregeling voldoet aan de ecologische of sociale kenmerken, wordt gekeken naar de volgende duurzaamheidsindicatoren:

- CO₂-voetafdruk. De CO₂-voetafdruk laat de door de portefeuille gefinancierde broeikasgasemissies zien. Om deze CO₂-voetafdruk te bepalen, wordt eerst van elke onderneming in de portefeuille de totale uitstoot van broeikasgassen per jaar berekend. Er wordt daarbij zowel gekeken naar de uitstoot die de onderneming zelf veroorzaakt door bedrijfsactiviteiten (scope 1 volgens het Greenhouse Gas Protocol), als naar de uitstoot die samenhangt met de productie van energie die de onderneming inkoopt (scope 2 volgens het Greenhouse Gas Protocol). Dit wordt gedeeld door de ondernemingswaarde inclusief contanten (EVIC) in datzelfde jaar. De uitkomst hiervan geeft weer hoeveel broeikasgassen een onderneming uitstoot voor elke euro aan financiering. Om tot de CO₂-voetafdruk van de hele portefeuille te komen, wordt het gewogen gemiddelde van de CO₂-voetafdrukken berekend van alle ondernemingen waarin wordt belegd. De ondernemingen waarin veel wordt belegd wegen dus zwaarder mee.
- Uitsluitingsbeleid. Deze indicator wordt uitgedrukt door middel van het percentage uitgesloten ondernemingen van de beleggingsportefeuille gebaseerd op het uitsluitingsbeleid van het Pensioenfonds.
- GRESB-score van de vastgoedportefeuille. Het Fonds wordt periodiek geïnformeerd over de GRESB score van de vastgoedfondsen waarin het de Pensioenregeling belegt en kan op basis daarvan bijsturen indien gewenst. De weging per vastgoedfonds wordt bepaald door de netto waarde, ook wel NAV genoemd, van het vastgoedfonds.

De ecologische of sociale kenmerken die door de Pensioenregeling worden gepromoot worden inzichtelijk gemaakt via duurzaamheidsindicatoren. Deze duurzaamheidsindicatoren worden gedurende de levensduur van de Pensioenregeling gemonitord en jaarlijks gerapporteerd door de ESG-dienstverlener. Wij rapporteren dit in het [jaarverslag](#) van ons fonds. Op dit rapportageproces zijn kwaliteitsstandaarden en beheersmaatregelen in de vorm van een gegevensleveringsovereenkomst met de dataproviders van toepassing, waarmee data- en plausibiliteitscontroles geborgd zijn.

7. Methodologieën – Artikel 31

De volgende methodologieën worden gebruikt om te meten hoe de door de Pensioenregeling gepromote ecologische of sociale kenmerken worden behaald:

Uitsluitingen

Controversiële wapens

Het onafhankelijke onderzoeksbureau ISS ESG stelt ieder halfjaar vast welke ondernemingen betrokken zijn bij de productie van controversiële wapens. Daartoe bekijkt het onderzoeksbureau het gehele beleggingsuniversum. Wanneer het onderzoeksbureau betrokkenheid vaststelt, leidt dit tot uitsluiting. Tweemaal per jaar toetsen wij het beleggingsuniversum op dit criterium, op basis waarvan kan worden besloten tot uitsluiting.

Tabaksproducenten

Betrokkenheid van individuele bedrijven wordt vastgesteld aan de hand van omzet gegenereerd uit de productie en distributie van tabaksgoederen. Deze omzetgegevens zijn afkomstig van de externe en onafhankelijke dataleverancier ISS. Een bedrijf wordt uitgesloten indien de tabaksgoederen gerelateerde omzet 0% is. Tweemaal per jaar is er een toetsing op het beleggingsuniversum op dit criterium, op basis waarvan wordt besloten tot uitsluiting.

Fossiele brandstoffen

Aan de hand van MSCI ESG-data stelt de ESG-dienstverlener vast of ondernemingen op basis van omzetcijfers een blootstelling van meer dan 5% hebben naar thermisch steenkool, teerzanden, schalieolie- en gas en Arctische olie- en gas. Deze ondernemingen worden uitgesloten. Tweemaal per jaar is er een toetsing op het beleggingsuniversum op dit criterium, op basis waarvan wordt besloten tot uitsluiting.

Het steenkoolbeleid is gericht op het delven en het gebruik van thermisch steenkool (inclusief bruinkool,

bitumen, antraciet en stoomkolen). Ondernemingen worden uitgesloten van beleggingen als:

- a. De omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is uit aan steenkool gerelateerde activiteiten. De winning van thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen) en de verkoop ervan aan externe partijen zijn relevant bij het bepalen van de aan steenkool gerelateerde omzet. Inkomsten uit kolenhandel worden vanwege databeperkingen voorts nog niet meegenomen in deze berekening.
- b. De omzet van een onderneming voor meer dan 5% afkomstig is van elektriciteitsopwekking uit thermische steenkool (inclusief bruinkool, bitumineuze, antraciet en stoomkolen).

Normschenders

Aan de hand van ISS ESG-data bepalen het Pensioenfonds en de ESG-dienstverlener of er betrokkenheid is bij activiteiten en/of gebeurtenissen die in strijd zijn met internationale normen, zoals de UN Global Compact, OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en UN Guiding Principles on Business and Human Rights. Daartoe bekijkt het onderzoeksbureau ISS het gehele beleggingsuniversum.

Een onderneming met een beoordeling 'Rood' door ISS ESG, die de internationale normen schendt en geen maatregelen heeft genomen, wordt bij de eerstvolgende actualisatie van de uitsluitingslijst direct uitgesloten nadat de schending is vastgesteld door ISS ESG. Indien wel maatregelen zijn genomen wordt de onderneming maximaal 2 jaar op de watchlist geplaatst.

Onder dit uitsluitingsproces vallen ook ondernemingen, die (1) door ISS ESG worden aangemerkt als "vermeende normschender", die (2) in het normatieve engagement programma onvoldoende voortgang boeken en (3) die door andere databronnen als schender van internationale normen worden aangemerkt.

Jaarlijks toetst het Pensioenfonds het beleggingsuniversum op dit criterium.

Palmolieproducerende ondernemingen

Voor het uitsluiten van Palmolie beoordeelt het Pensioenfonds vanaf een omzetgrens van 5% in hoeverre palmoliebedrijven en plantages voor meer dan 50% RSPO gecertificeerde palmolie hebben. Indien dit minder dan 50% is wordt het bedrijf uitgesloten van belegging.

Landenuitsluitingen

Staatsobligaties van landen worden uitgesloten van beleggingen, wanneer in deze landen structureel internationale conventies en verdragen niet nageleefd worden. Voor het landenbeleid worden onderstaande conventies en verdragen in acht genomen:

- De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (mensenrechten).
- Fundamentele Principes en Rechten op het Werk (arbeidsnormen)
- Verdrag van de Verenigde Naties tegen corruptie (anti-corruptie).

Databronnen

De onderzoeksresultaten uit de indices van de volgende instituten zijn relevant en bruikbaar bevonden om te bepalen in welke mate de conventies en verdragen in de individuele landen nageleefd worden:

- a. Freedom House met de Freedom in the World index ten aanzien van mensenrechten.
- b. ITUC met de ITUC Global Rights index ten aanzien van arbeidsnormen.
- c. Transparency International met de Corruption Perception index ten aanzien van anti-corruptie.

Implementatie

Indien een land op één van de drie indices niet voldoet aan de normering komt het land in aanmerking voor uitsluiting. Hiertoe bepaalt de ESG-dienstverlener jaarlijks aan het eind van het jaar de prestaties van de individuele landen op bovengenoemde indices.

Indien de prestatie van een land niet voldoet aan de normering wordt dit land toegevoegd aan of gehandhaafd op de lijst van uitgesloten landen. Posities in dit land worden binnen een redelijke termijn verkocht. Indien de prestatie van een land wel weer voldoet aan de normering wordt het land verwijderd van de lijst van uitgesloten landen. Posities in dit land mogen dan weer opgebouwd worden.

Bedrijven in die landen waar het uitgesloten land een meerderheidsbelang heeft

In aansluiting op het landenbeleid kiest de Pensioenregeling ervoor om niet te beleggen in bedrijven in die landen waar het uitgesloten land een meerderheidsbelang heeft zoals beschreven in het MVB-beleid. Aan de hand van data van MSCI ESG-data bepaalt de ESG-dienstverlener in welke bedrijven het uitgesloten land een belang heeft van 50% of meer. Deze bedrijven worden uitgesloten. Ieder halfjaar toetst de ESG-dienstverlener het beleggingsuniversum op dit criterium.

ESG-integratie

Het meenemen van ESG-informatie in het beleggingsproces wordt ook wel ESG-integratie genoemd. Het meenemen van ESG-informatie is hierin een structureel onderdeel. Hiervoor maakt de ESG-dienstverlener gebruik van MSCI ESG-data. Meenemen van ESG-data heeft effect op de samenstelling van de portefeuille.

De Pensioenregeling gebruikt de volgende maatstaf van MSCI ESG data: CO₂-voetafdruk (CO₂/EVIC). De CO₂-voetafdruk laat de door de portefeuille gefinancierde broeikasgasemissies zien. Om deze CO₂-voetafdruk te bepalen, wordt eerst van elke onderneming in de portefeuille de totale uitstoot van broeikasgassen per jaar berekend. Er wordt daarbij zowel gekeken naar de uitstoot die de onderneming zelf veroorzaakt door bedrijfsactiviteiten (scope 1 volgens het Greenhouse Gas Protocol), als naar de uitstoot die samenhangt met de productie van energie die de onderneming inkoopt (scope 2 volgens het

Greenhouse Gas Protocol). Dit wordt gedeeld door de ondernemingswaarde inclusief contanten (EVIC) in datzelfde jaar. De uitkomst hiervan geeft weer hoeveel broeikasgassen een onderneming uitstoot voor elke euro aan financiering. Om tot de CO₂-voetafdruk van de hele portefeuille te komen, wordt het gewogen gemiddelde van de CO₂-voetafdrukken berekend van alle ondernemingen waarin wordt belegd. De ondernemingen waarin veel wordt belegd wegen dus zwaarder mee. Ondernemingen waarvan de data ontbreekt, krijgen het portefeuille gemiddelde toegewezen.

8. Databronnen en -verwerking – Artikel 32

De Pensioenregeling gebruikt externe gegevens als input voor het beleggingsproces. De voorkeur gaat uit naar gestandaardiseerde gegevens waar mogelijk, zoals gegevens van onafhankelijke onderzoeksbureaus ISS ESG en MSCI ESG. De ESG-dienstverlener voert voorafgaand onderzoek uit naar alle potentiële dataproviders om vast te stellen of de data (i) geschikt zijn voor het doel waarvoor de data zal worden gebruikt, (ii) overeenkomen met het beleggingsuniversum en (iii) van voldoende kwaliteit zijn.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de gebruikte databronnen per MVB-instrument.

MVB-instrument	Onderwerp	Databron
Uitsluitingen*	Controversiële wapens	ISS ESG
	Tabaksproducenten	ISS ESG
	Steenkolen, teerzanden, schaliegas en -olie, Arctisch gas en -olie	MSCI ESG
	Normschenders	ISS ESG en MSCI ESG
	Palmolieproducerende ondernemingen	MSCI ESG
	Landen	Freedom in the World index van Freedom House, ITUC Global Rights index, Corruption Perception index van Transparency International
ESG-integratie	Staatsbedrijven	MSCI ESG
	CO ₂ -reductie (CO ₂ /EVIC)	MSCI ESG/Factset
	Groene en sociale obligaties	Databronnen externe vermogensbeheerders
	Verbeteren duurzaamheidsprofiel vastgoed	GRESB

* Ondernemingen die zeer slecht presteren op het gebied van goed bestuur ('good governance') worden tevens uitgesloten, als wettelijk verplicht onderdeel van de classificering als Artikel 8. **Hiervoor is ISS ESG de databron.**

Kwaliteit en verwerking van de gegevens

De gegevens van de geselecteerde externe onafhankelijke onderzoeksbureaus (dataproviers) zijn in de meeste gevallen leidend bij het toepassen van het uitsluitingsbeleid en de ESG-integratie.

Het Pensioenfonds onderzoekt de gegevenskwaliteit van elke dataprovier tijdens de due diligence beoordelingen in het selectieproces van de dataprovier. Dit omvat activiteiten zoals het beoordelen van het datamodel, statistische controles en beoordelen van de dekking van de gegevens op de benchmarks en portefeuilles. Waar relevant wordt de impact van verschillende

gegevensbronnen op onze beleggingsbeslissingen ex ante getoetst. Via deze stappen streeft de Pensioenregeling naar een voldoende mate van vertrouwen in de gekozen gegevens en dataproviders.

De ESG-dienstverlener voert doorlopend steekproefsgewijze controles van gegevens uit. Bijzondere constatering worden besproken met de relevante dataprovider. Dit kan leiden tot ad hoc aanpassingen van externe gegevens of tot structurele aanpassingen in het gebruik van gegevens. Het overschrijven van gegevens en/of het hanteren van alternatieve gegevens wordt onderbouwd gedocumenteerd. Periodiek vindt er een uitgebreidere evaluatie plaats van de geselecteerde dataproviders en geselecteerde gegevens. Deze evaluatie kan leiden tot het beëindigen van de samenwerking met een dataprovider dan wel tot de selectie van een andere dataprovider.

Formeel gebruik van geselecteerde gegevens voor specifieke beleggingsbeslissingen wordt geaccordeerd door de ESG-dienstverlener. Een aantal specifieke uitsluitingen wordt voorgelegd aan de ESG-commissie om te valideren dat het juiste proces is doorlopen en het juiste besluit over de uitsluitingen is genomen.

Waar mogelijk worden de gegevens geautomatiseerd in het administratiesysteem van de ESG-dienstverlener en ingelezen via een API (een datalink tussen de dataprovider en onze systemen) en via het administratiesysteem gebruikt voor beleggingsprocessen en rapportagedoeleinden. Voor enkele beleggingsprocessen vindt toegang tot de gegevens plaats via platforms van derde partijen. De gegevens voor de uitsluitingsprocessen wordt verwerkt in een database en via automatisch gegenereerde Excel templates gedeeld met de aangestelde vermogensbeheerders door het Pensioenfonds.

De gegevensbronnen die gebruikt worden om ecologische- of sociale kenmerken te promoten zijn in de basis, kwalitatief van aard. CO₂-data zijn daarop een uitzondering. Beschikbare gegevensbronnen worden door de ESG dienstverlener gecategoriseerd, geordend en gelabeld en omgezet in numerieke waardes ten behoeve van beschrijvende analyses en waardeoordelen. Daarmee is deze data in aanleg gemodelleerd. De ESG-dienstverlener maakt zelf geen schattingen in de data, maar koopt data in. Als er geen data beschikbaar is, is er geen reden voor acties.

De mate waarin gerapporteerde CO₂-data beschikbaar is verschilt per beleggingscategorie en de reikwijdte van de CO₂-data (in termen van scopes zoals gedefinieerd in het GHG Protocol). Voor aandelen ontwikkelde markten is het percentage ondernemingen dat zowel scope 1 en scope 2 CO₂-data publiceren en waarbij deze data voldoet aan kwaliteitseisen vanuit het Carbon Disclosure Protocol relatief hoog. Indien de scope 3 data toegevoegd wordt dan is het percentage ondernemingen dat over alle 15 scope 3 subcategorieën rapporteert laag. Dit is het gevolg van een gebrek aan beschikbare scope 3 data. Zodra ondernemingen hun scope 3 emissies gaan rapporteren, komt deze data beschikbaar via de ESG-dataprovider. CO₂-databeschikbaarheid en -kwaliteit is beduidend lager voor overige beleggingscategorieën en regio's.

Allocatie naar groene en sociale obligatiebeleggingen. Voor het meten van het belang in de allocatie naar groene en sociale obligaties wordt hetzelfde proces gevolgd als bij het verlagen van de broeikasgasvoetafdruk. Het raamwerk voor het classificeren van groene en sociale obligaties door de externe vermogensbeheerders wordt getoetst aan de voorwaarden van het Pensioenfonds. Als deze voldoen dan wordt het raamwerk van de externe vermogensbeheerders aangehouden. Het Pensioenfonds rapporteert hierover in het MVB-halfjaarverslag. In de SFDR-rapportages wordt het raamwerk voor de classificatie van groene en sociale obligaties van onze ESG-dienstverlener, gebruikt.

Verbeteren duurzaamheidsprofiel vastgoed. Voor het bepalen van het duurzaamheidsprofiel van vastgoedportefeuilles wordt door een onafhankelijke beoordeling uitgevoerd door GRESB. Meer informatie over deze beoordeling is te vinden op de website van [GRESB](https://www.gresb.com).

9. Methodologische en databeperkingen – Artikel 33

Er zitten enkele beperkingen aan de gehanteerde methodologieën en gegevens. De belangrijkste beperkingen laten zich omschrijven als:

Beleggingen in beleggingsfondsen

Het Fonds heeft geen controle over de uitvoering van het beleid van de beleggingsfondsen waarin wordt belegd. Het kan dus voorkomen dat het Fonds via beleggingsfondsen toch belegt in ondernemingen die op de uitsluitingenlijst staan van het Fonds of dat er in deze beleggingsfondsen op andere engagement thema's wordt ingezet omdat een andere methodologie of databron wordt gehanteerd. Het Fonds tracht uiteraard wel zoveel mogelijk beleggingsfondsen te selecteren die in lijn zijn met het hier beschreven beleid.

Beperkingen aan de gegevens voor uitsluitingen gericht op producten (fossiele industrie, tabak, controversiële wapens en palmolie).

Voor de uitsluitingen gericht op producten vertrouwt de ESG-dienstverlener op het externe oordeel van de geselecteerde dataprovider. De dataprovider hanteert bij het opstellen van een oordeel ten aanzien van een onderneming zowel bronnen afkomstig van de onderneming in kwestie als bronnen vanuit publiek beschikbare documenten. Deze kunnen afkomstig zijn van maatschappelijke organisaties, wetenschappelijke publicaties, brancheorganisaties, intergouvernementele organisaties, (lokale) overheden, et cetera. Op basis van de beschikbare bronnen maakt de externe dataprovider een gefundeerde inschatting of en in welke mate een onderneming betrokken is bij een product waar een uitsluitingsbeleid voor van kracht is.

Beperkingen aan de gegevens voor uitsluitingen gericht op normschendingen.

Voor de uitsluitingen van normschenders wordt in eerste instantie vertrouwd op het externe oordeel van de geselecteerde dataprovider. Er zijn echter geen scherp gedefinieerde criteria die vaststellen of specifiek gedrag ook werkelijk een normschending is. Dit blijft een kwalitatief waardeoordeel. Geconstateerde gedragingen die op gespannen voet staan met ons normenkader moeten goed gedocumenteerd worden en op een adequate en eenduidige wijze beoordeeld worden. Op die manier beoordeelt de ESG-dienstverlener alle schendingen op dezelfde wijze. Een casus wordt op basis van het door de externe dienstverlener samengestelde dossier besproken in de ESG-Commissie van de ESG-dienstverlener voordat er tot uitsluiting wordt overgegaan.

Beperkingen aan CO2-gegevens.

Een effectieve CO2-voetafdrukmeting vereist een gedetailleerd begrip van de uitstoot van broeikasgassen van de beleggingen in portefeuille. De Pensioenregeling kwalificeert de datakwaliteit van CO2-gegevens als hoog voor de beleggingen in zowel ontwikkelde als opkomende markten, op basis van de Platform for Carbon Accounting Financials (PCAF)-scoretabel. Voor alle posities is het uitstaande bedrag in het bedrijf bekend. Ook zijn geverifieerde uitstootgegevens van eigen activiteiten (scope 1) en elektriciteitsverbruik (scope 2), met behulp van het raamwerk van het Greenhouse Gas (GHG)-protocol, voor het grootste deel van de portefeuille beschikbaar. Waar emissiegegevens niet direct beschikbaar zijn, worden deze gemodelleerd door de ESG-gegevensaanbieder met behulp van verschillende methoden.

Een andere beperking in het gebruik van de scope 1 en scope 2 CO2-gegevens is de vertraging waarmee de gerapporteerde CO2-gegevens beschikbaar komen bij beleggers. Een CO2-voetafdruk is daardoor per definitie 'terugkijkend'.

De meeste bedrijven richten zich vooralsnog op het meten van de uitstoot van hun eigen activiteiten en elektriciteitsverbruik, met behulp van het scope 1- en scope 2-raamwerk van het GHG-protocol. Het beoordelen van broeikasgasemissies in de gehele waardeketen is complex. Het aantal ondernemingen dat werkelijk de broeikasgasemissies voor elk van de 15 categorieën van scope 3-emissies (zoals gekochte goederen en diensten, transport en distributie en gebruik van verkochte producten) inzichtelijk maakt is zeer beperkt. Meerdere onderzoeken tonen dat de huidige gehanteerde methodes voor het modelleren van scope 3 emissies nog tekortschieten.

Het uitbreiden van de reikwijdte van CO₂-voetafdrukmetingen naar opkomende markten en minder liquide activaklassen leidt tot een lagere beschikbaarheid van geverifieerde emissies en minder nauwkeurig gemodelleerde emissies. Wat uiteindelijk leidt tot een lagere algehele datakwaliteit voor de gehele portefeuille.

10. Due diligence – Artikel 34

De beleggingen van de Pensioenregeling doorlopen periodiek een due diligence cyclus om de daadwerkelijke en mogelijke negatieve impact van de beleggingen op duurzaamheidsfactoren te identificeren, te voorkomen en te verminderen en om verantwoording af te leggen over hoe de Pensioenregeling omgaat met de geïdentificeerde risico's. Deze due diligence is er dus op gericht om de belangrijkste ongunstige effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren te identificeren, prioriteren en analyseren. In het MVB-beleid worden de verschillende stappen van het due diligence proces nader toegelicht. Daarbij volgt de Pensioenregeling het model en de terminologie van het Instrumentarium van het Convenant Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Pensioenfondsen.

Tot slot past de Pensioenregeling een uitgebreid due diligence proces toe op de selectie van externe vermogensbeheerders. Uitbesteding van vermogensbeheer is zodanig georganiseerd dat onafhankelijkheid en controle centraal staan. Het Bestuursbureau adviseert over de portefeuilleconstructie en selectie van vermogensbeheerders. Het Bestuur van het Pensioenfonds beslist over het aanstellen of ontslaan van vermogensbeheerders. De Asset & Liability commissie (ALCO) bereidt deze besluitvorming voor, daarbij kan gebruik worden gemaakt van de externe adviseurs van het Pensioenfonds. De uitvoerend bestuurders zijn verantwoordelijk voor de monitoring van de geselecteerde vermogensbeheerders.

11. Engagementbeleid – Artikel 35

Onze ESG-dienstverlener gaat namens de Pensioenregeling in gesprek met ondernemingen waarin het pensioenfonds belegt (engagement). Daarnaast maakt de Pensioenregeling actief gebruik van haar aandeelhoudersrechten om langetermijnwaardecreatie te bevorderen bij de ondernemingen waarin het belegt (stemmen). Daarbij besteedt de ESG-dienstverlener aandacht aan de strategie, duurzaamheid en corporate governance van ondernemingen. De Pensioenregeling maakt onderscheid tussen twee soorten engagement: Normatieve engagement en Thematische engagement. Het doel van het Normatieve engagementprogramma is structurele schendingen van internationale normen te stoppen of te voorkomen. Bij onvoldoende voortgang, kan besloten worden tot uitsluiting. Het Thematische engagementprogramma heeft als doel ondernemingen aan te sporen om onder andere hun duurzaamheidsprestaties te verbeteren. De thema's waarop engagement plaatsvindt, zijn passend binnen de speerpunten van de Pensioenregeling. In het MVB-beleid op de website staat meer informatie over het engagementbeleid. Ook vindt u daar ons stembeleid.

12. Aangewezen referentiebenchmark – Artikel 36

Er is geen alomvattende referentiebenchmark op het niveau van de Pensioenregeling om te bepalen of deze is afgestemd op de ecologische en/of sociale kenmerken die het promoot. Hiermee is deze rubriek niet van toepassing.

